

ELŐSZÓ

Pontosan 10 évvel azután, hogy Szekszárdon, a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Karán megnyitották az I. Magyar Interdiszciplináris Humorkonferenciát, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara immár az ötödik hasonló rendezvénynek adhatott otthont piliscsabai campusán, 2017. szeptember 14–15-én. A magyar interdiszciplináris humorkonferencia az orosz származású nyelvész és folklorista, T. Litovkina Anna ötlete volt; övé tehát, ha úgy tetszik, a „szerzői jog” – nekünk, magyaroknak némi szégyenünkre. Persze Anna teljes meggyőződéssel vallhatja magyarnak is magát, hiszen azt követően, hogy a magyar (és az angol) nyelv tanáraként végzett a Lomonoszov Egyetemen, életének és munkásságának jelentős része Magyarországgal és a magyar nyelvvel fonódott össze. Őt a közmondáskutatás vezette el a humor iránti tudományos érdeklődéshez. Többünknek pedig, akik visszajáró résztvevői lettünk a humorkonferenciáknak, az ő kezdeményezése irányította rá a figyelmünket a humor feltáratlan kérdéseire. Köszönettel tartozunk neki nemcsak az ötletért, hanem azért a fáradhatatlan szervezőmunkáért és sok vidámságért, amellyel az eddigi humorkonferenciákat sikerre vitte.

Természetesen az interdiszciplináris humorkonferenciák előtt és azoktól függetlenül is számos hazai szerző alkotott maradandót a humorkutatás területén. Ma is elismerően lapozgathatjuk például *A komikum elmélete* (Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1911) című monográfiát Szigetvári Iván tollából, miként Fónagy Iván „Viccel a bácsi”-ját (*Magyar Nyelvőr*, 1970/1. 16–43) vagy Séra Lászlónak *A nevetés és a humor pszichológiájába* bevezető könyvét (Bp., Akadémiai Kiadó, 1980) – hogy csak három alapl művet említsünk hirtelenjében. 2007 óta azonban humorkonferenciáink igazi katalizátorai lettek a magyarországi humorkutatásnak. Nem csupán az eddig megjelent négy konferenciakötet¹ (s reményeink szerint most ez az ötödik) szolgálhat megbízható tájékoztató forrásként a humor iránt mélyebben érdeklődőknek, hanem azok a munkák is, amelyek

¹ Sorrendben: (1) Daczi Margit – T. Litovkina Anna – Barta Péter (szerk.): *Ezerarcú humor. Az I. Magyar Interdiszciplináris Humorkonferencia előadásai*. Bp., Tinta Könyvkiadó, 2008. (2) T. Litovkina Anna – Barta Péter – Hidasi Judit (szerk.): *A humor dimenziói. A II. Magyar Interdiszciplináris Humorkonferencia előadásai*. Bp., Tinta Könyvkiadó – BGF Külkereskedelmi Kar, 2010. (3) Vargha Katalin – T. Litovkina Anna – Barta Zsuzsanna (szerk.): *Sokszínű humor. A III. Magyar Interdiszciplináris Humorkonferencia előadásai*. Bp., Tinta Könyvkiadó – ELTE BTK – Magyar Szemiotikai Társaság, 2013. (4) Boda-Ujlaky Judit – Barta Zsuzsanna – T. Litovkina Anna – Barta Péter (szerk.): *A humor nagytón keresztül*. Bp., Tinta Könyvkiadó – Selye János Egyetem – ELTE BTK, 2016.

ugyan másutt jelentek meg, de közvetve vagy közvetlenül ezeknek a konferenciáknak az ösztönzésére.² A hatás tehát igen sokrétű.

Az a tény, hogy piliscsabai konferenciánk programja nem kevesebb, mint 60 előadást tartalmazott (ami meghaladja az eddigieket), jól mutatja a humor növekvő népszerűségét a nyelvészet, a pszichológia, az irodalomtudomány, a filozófia, a néprajz, a történelem, sőt a zeneelmélet honi berkein belül. A nemzetközi szakirodalom is jócskán gyarapodott az elmúlt években, amivel nem könnyű lépést tartani. Fontosnak tartjuk, hogy a humor az oktatásban is elfoglalja az őt megillető helyet, és nem kizárólag a felsőoktatásra gondolunk: a korszerű iskolai tankönyvek, sőt maga a pedagógusképzés sem nélkülözheti a humort mint kimeríthetetlen tárházát a szemléltető és motivációs eszközöknek. Közben a humorkultúra érzékelhetően változik körülöttünk: új műfajok, szövegtípusok és kifejezési formák születnek, régebbiek szorulnak háttérbe, ami a humorkutatókat magától értetődően foglalkoztatja.

Ezúttal is találhat az olvasó visszatérő témaköröket az itt közölt 32 tanulmányban: külön kiemelhetjük a Nemzetközi Folklórlingvisztikai Kutatócsoport újabb eredményeit, nem hiányozhat a humor és az irodalom, a humor pszichológiája, fordíthatósága/fordíthatatlansága, a kulturális kitekintés vagy a viccek sokoldalú elemzése – ahogy vannak új témáink és szerzőink is. 2017. évi konferenciánk és a jelen kötetünk egyik kuriózuma kétségkívül a (komoly)zenei humorral foglalkozó négy izgalmas előadás/tanulmány.³ Köszönjük plenáris előadóinknak, Adamikné Jászó Annának, Ft. Pál Ferencnek, Lackfi Jánosnak és Medgyes Péternek, hogy elfogadták a meghívásunkat, lektorainknak, Boda-Ujlaky Juditnak, Hidasi Juditnak és Schirm Anitának, továbbá Kádár Zoltán Dánielnek és Salát Gergelynek szakértő és segítőkész munkájukat, szerzőinknek pedig a türelmet és az együttműködést a szerkesztési folyamatban. Hálásak vagyunk a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Központi Alapok Programjának a konferencia megszervezéséhez és a kötet megjelenítéséhez nyújtott anyagi támogatásért, a Tinta Könyvkiadónak pedig azért, hogy ez alkalommal is szívesen vállalta az interdiszciplináris humorkonferencia előadásából készült válogatás közreadását. Bízunk abban, hogy az olvasói érdeklődés visszaigazolja majd törekvéseink értelmét.

Piliscsaba, 2018. május 10.

Nemesi Attila László

² A teljesség igénye nélkül: Anna T. Litovkina – Péter Barta – Margit Daczi (eds.): *Linguistic Shots at Humour*. (Humour and Culture 1.) Kraków, Tertium, 2010; Anna T. Litovkina – Judith Sollosy – Péter Medgyes – Dorota Brzozowska (eds.): *Hungarian Humour*. (Humour and Culture 3.) Kraków, Tertium, 2012; a Selye János Egyetem *Eruditio – Educatio* című folyóiratának *Humour in Contemporary Societies* című kötete (2014/3.), számos tanulmány a *European Journal of Humour Research* című folyóiratban, valamint más hazai és nemzetközi fórumokon a humorkonferenciák előadóitól; a *Századvég* című folyóirat 87. (2018/1.), humornak szentelt száma.

³ Szórakoztató adalékként ajánljuk ezek mellé a humoros zenei anekdotákat – mint amilyen Haydn 94., az üstdobról elnevezett G-dúr szimfóniájának állítólagos keletkezéstörténete (ld. pl. Norman Lebrecht: *A komolyzene anekdotakincse*. Bp., Európa Könyvkiadó, 1985/2002. 48. old.).